

Poreklo človekove osećajnosti: teorija AFEKTIVNE VEZANOSTI



- Prve formulacije: krajem 50tih godina
- Trilogija “Afektivna vezanost”; izučavanje vezanosti odojčadi pomoću Strane situacije (Meri Ejnsvort): 60tih i 70tih godina
- Izučavanje vezanosti kod odraslih: 80tih godina
- Poslednjih 40 godina, TAV je nezaobilazan teorijski okvir za
 - izučavanje socio-emocionalnog razvoja deteta i celokupnog razvoja ličnosti
 - razumevanje psihopatologije
 - psihoterapiju

Džon Bolbi: od kritike do modernizacije psihoanalize

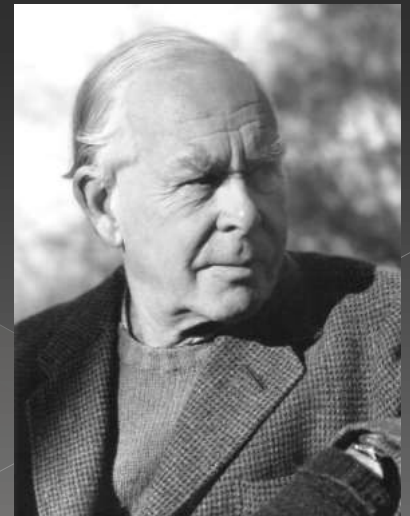
- nedvosmisleno opraštanje od Frojdovih metapsiholoških pojmova koje je smatrao **spekulativnim i nepotvrđenim** (teorija nagona, strukturalna teorija, teorija o edipalnom poreklu neuroza...)
- **prevođenje bitnih psihoanalitičkih termina** na jezik i teorijski okvir obrade informacija i teorije sistema – osavremenjivanje onih dubinskih koncepata koji su imali empirijsku potporu (npr. mehanizmi odbrane)
- usklađenost osnovnih postavki i zajednički koreni sa **teorijama objektnih odnosa** (Britanska nezavisna škola): važnost stvarnih iskustava za razvoj ličnosti (“Ali loše majke zaista postoje”)

Kako objasniti uticajnost teorije vezanosti?

- Ozbiljan napor usmeren na razvijanje **pouzdanе metodologije**: Strana situacija (odojčad), Adult Attachment Interview (AAI – odrasli)
- Konvergencija istraživanja iz razvojne i kliničke psihologije sa neuronaukama, istraživanjima bihejvioralne i molekularne genetike
- Ogroman **korpus istraživanja** koji pruža empirijsku potvrdu osnovnim konceptima teorije i nalazi široku primenu znanja o ranim individualnim razlikama u obrascima vezanosti

Ljubav se hrani mlekom...

- Prema psihoanalitičkom konceptu odnos deteta sa majkom zasniva se na činjenici da majka osigurava zadovoljavanje detetovih primarnih potreba (odnos emocionalne zavisnosti)
- Džon Bolbi: preispitivanje prirode odnosa: put od emocionalne zavisnosti do afektivne vezanosti
- Od teorije nagona preko objektnih odnosa do teorije AFV



Da li se ljubav hrani mlekom?

- Težak zadatak: ugraditi u psihoanalitički teorijski kontekst ideju o primarnosti potrebe deteta za majkom

VEZANOST ZA MAJKU PRIMARNA POTREBA, JEDNAKA GLADI ILI SEKSUALNOM INSTINKTU

uvodi termin afektivnog vezivanja (umesto psihoanalitičkog pojma zavisnosti):

SPECIFIČAN, NERAVNOPRAVAN ODNOS KOJI SE U NAJRANIJEM DETINJSTVU FORMIRA IZMEĐU MAJKE I DETETA I TRAJE KROZ ČITAV ŽIVOT.

Harlow: rušenje nosećeg stuba psihoanalitičke koncepcije



Figure 21. Visual exploration apparatus.



Figure 14. Typical response to cloth mother surrogate in fear test.

- Harlow na osnovu eksperimenata sa rezus majmunima zaključuje da **zadovoljenje potrebe za hranom** pri uspostavljanju afektivne veze između majke i deteta nije primarno, već potreba za **kontaktom i traženje majčine blizine** idu ispred gladi
- Novorođenčad šimpanze uvek su davala prednost „mekanoj“ nad „žičanom majkom“ na kojoj je bila bočica sa mlekom
- https://www.youtube.com/watch?v=_O60TYAlgC4

- Odredivši odnos između majke i deteta kao primarnu potrebu Džon Bolbi napušta psihoanalitičke okvire i traga za **sopstvenim teorijskim konceptom**
- Etologija: Konrad Lorenc - proučavanje celovitih obrazaca ponašanja u evolucionoj perspektivi
- postulira da je traženje blizine određenih osoba (afektivno vezivanje) bazičan oblik ljudskog ponašanja i odlučuje da odgovori na pitanja o **filogenetsko-evolucionom poreklu i biološkoj funkciji** ovog ponašanja
- Utiskivanje ljudske vrste



Funkcije AFV

- Biološka funkcija afektivnog vezivanja je **ZAŠTITA**
- Džon Bolbi: sistem ponašanja pomoću kojih jedinka ostvaruje i održava blizinu s drugom jedinkom koja služi kao izvor **zaštite, nege, utehe**: funkcija preživljavanja
 - > **Favorizovana ponašanja** AFV tokom evolucije: **Osmeh, grljenje, privijanje, puzanje, praćenje**
 - > **Strahovi** - opasnost odvajanja od osobe koja neguje i sa tim u vezi povećani rizik od opasnosti
- Vrsta **evolucionog ostatka**

AFEKTIVNO VEZIVANJE JE NAJZNAČAJNIJA MANIFESTACIJA PRIMARNE **SOCIJALNOSTI** DETETA, ČIJA OSNOVNA FUNKCIJA JE **KOMUNIKACIJA**

Odvajanje od majke: trajne posledice?

- Empirijska potvrda značaja ranog iskustva
- Problem separacije u bolničkim uslovima.
- Faze reakcije na separaciju:
- **Faza protesta, uznemirenosti usled razdvajanja.**
- **Faza očajanja**, tuge, bola, plakanja. Dete shvata da majka neće doći. Zbog toga je ovo faza akutnog bola.
- **Faza poricanja, povlačenja**, odnosno odustajanja od voljenog objekta. Dete se zatvara, ne očekuje i ne nada se kako ne bi bilo i dalje povređivano
- Separaciona anksioznost tretira se kao odlučujuća u nastanku poremećaja dece i odraslih

Bolbi: revizija shvatanja

- O AFV sada govori na nivou: **potrebe, dispozicije, ponašanja i odnosa**
- **Potreba za vezanošću** je bazična kao i potreba za hranom i seksualna potreba i bez nje nema opstanka.
- AFV – jasno izražena **dispozicija jedne osobe da traži blizinu i kontakt** sa drugom osobom
 - > atribut same vezane osobe koji se održava, traje i menja se jedino postepeno tokom vremena - nepodložan je uticaju trenutne situacije.
- **Ponašanje vezanosti** - bilo koji oblik ponašanja, koji rezultira postizanjem i održavanjem blizine druge, jasno identifikovane osobe, koja se doživljava kao sposobnija za suočavanje sa svetom (funkcija zaštite)
- **odnos vezanosti** - prisustvo četiri komponente: **traženje blizine, separacioni protest, sigurno utočište i baza sigurnosti**:

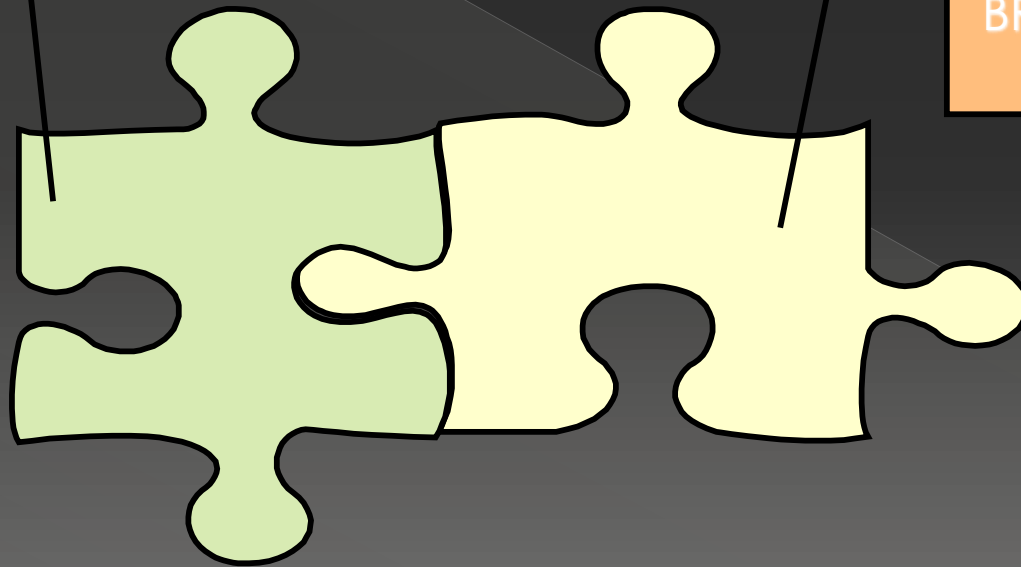
**Dete traži blizinu figure vezanosti
Pruža otpor odvajanju od nje
usmereno je ka njoj, kao izvoru sigurnosti kada postoji osećaj ugroženosti
Pokušava da ostane unutar zaštitinog polja sa svojom figurom vezanosti**

POJAM VEZANOSTI PO BOULBIJU

- CILJ-TRAŽENJE I ODRŽAVANJE BLIZINE PRIMARNE FIGURE

**DETETOV SISTEM-
OBEZBEĐIVANJE
BLIZINE**

Plač, smeh,
dozivanje,
sisanje, privijanje,
praćenje



**MAJČIN SISTEM-
OBEZBEĐIVANJE
BRIGE**

Meri Ejnsvort: Uganda projekat

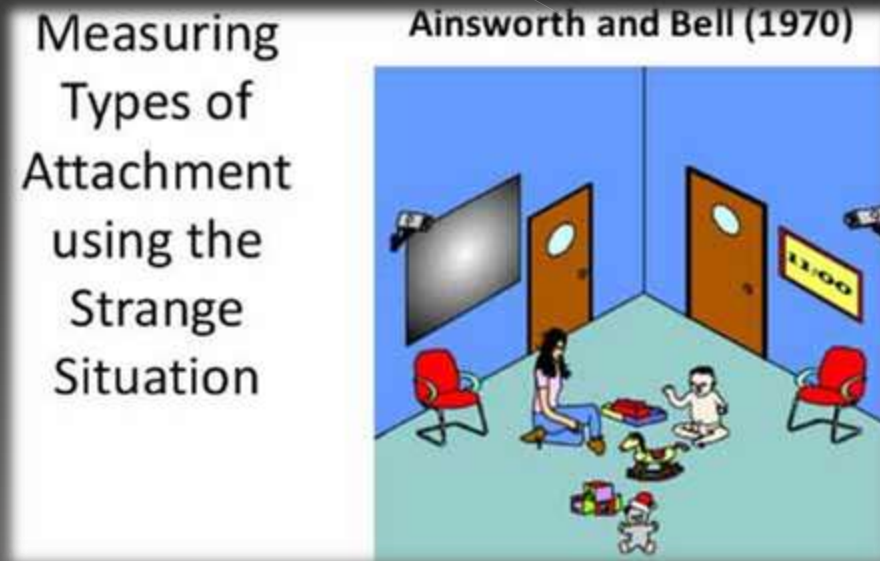
- Kvalitet afektivnog vezivanja **zavisi od stvarnog iskustva** odojčeta, odnosno od kvaliteta stvarne materinske nege, njene senzitivnosti i responzivnosti.
 - > **Osetljivo materinstvo**
 - > a) osetljiv odgovor na signale i poruke deteta,
 - > b) topao, angažovan odnos roditelja;
 - > c) umerena, odgovarajuća, nenametljiva stimulacija deteta i
 - > d) sinhronizovanost u interakciji majka-odojče
 - > **Responzivno materinstvo** podrazumeva **ispravno tumačenje** signala deteta, **pravovremeno i dosledno** reagovanje na njih.
 - > Za dete je važno da kroz interakciju s majkom stekne doživljaj da je ona dostupna i da razvije pozitivna očekivanja

Meri Ejnsvort: Uganda projekat

- Osnovno interesovanje - individualne razlike među decom.
- Poreklo ovih razlika - kvalitet majčinog bavljenja detetom.
- skala koja meri osetljivost majke na dečije signale, sačinjena na osnovu razgovora sa majkama. Najvišu ocenu (7) dobijale su majke koje su mogle da izveste i o najsitnijim detaljima u ponašanju svoga deteta, dok su najnižu ocenu (1) dobijale one koje nisu primećivale promene u ponašanju deteta.
- Bebe su na osnovu svog ponašanja bile klasifikovane u tri podkategorije:
 - > bebe koje su bile povučene u odnosu na majku i koje su retko plakale,
 - > bebe koje su blisko povezane sa majkom i koje su malo plakale,
 - > bebe koje su na specifične načine povezane sa majkom i koje su mnogo plakale

Meri Ejnsvort: Baltimor projekat

- Prva klasifikacija individualnih razlika u obrascu afektivnog vezivanja odojčadi
- Laboratorijska procedura “Test strane situacije” (kako dete koristi majku kao bazu sigurnosti za igru i istraživanje)
- <https://www.youtube.com/watch?v=QTsewNrHUHU>



TIP "A " ili nesigurna /povučena afektivna vezanost

Majka odlazi

- Ne primećuju odlazak majke
- Ostajući sa strancem - ne plaču, ne traže majku, uopšte pokazuju malo otvorenih znakova žalosti.

Exploracija

- igra je zakočena, nema istraživanja

Povratak majke

- ne reaguju, posebno je ignorišući nakon drugog razdvajanja kada je logično stres veći.
- naučeni da se njihova očekivanja ne ispunjavaju
- Svojim ponašanjem ispunjavaju majčina očekivanja, (sekundarna strategija)

TIP "A " ili nesigurna /povučena afektivna vezanost

- rano osećajno lišavanje – fenomen hospitalizma
- Majka dosledno ne reaguje na potrebe deteta (premda može biti prisutna i uključena)
- Radni model majki kao dosledno odbijajućih

JA NISAM VREDNA
MAJČINE PAŽNJE

NE MOGU DA
RAČUNAM NA
MAJKU

- Razvija sliku o sebi kao o biću koje ne vredi dovoljno, a sliku o svetu kao o mestu koje nije sigurno, ni njemu naklonjeno. Od daljih razočaravanja štiti se podizanjem oklopa između sebe i drugih, postaje zatvoreno, distancirano, oslonjeno uglavnom na sebe...

B) sigurna afektivna vezanost

- ◉ uznemirene majčinim odlaskom, traže je, plaču, zovu
- ◉ po njenom povratku „utonu“ u sigurnost zagrljaja, smire se i vrate zanimljivoj igri (primarna strategija).
- ◉ u majčinom prisustvu energičnije istražuju sredinu, nego kad je majka odsutna ili prisutan stranac (majke su sigurna baza za istraživanje, kao i uteha posle odvajanja)

Vredan sam
majčine
ljubavi

Svet je
sigurno mesto



Uz majku sam
siguran i
voljen

C) nesigurna / ambivalentna afektivna vezanost

Majka odlazi

- Jaka uznemirenost, panično traženje majke

Exploracija

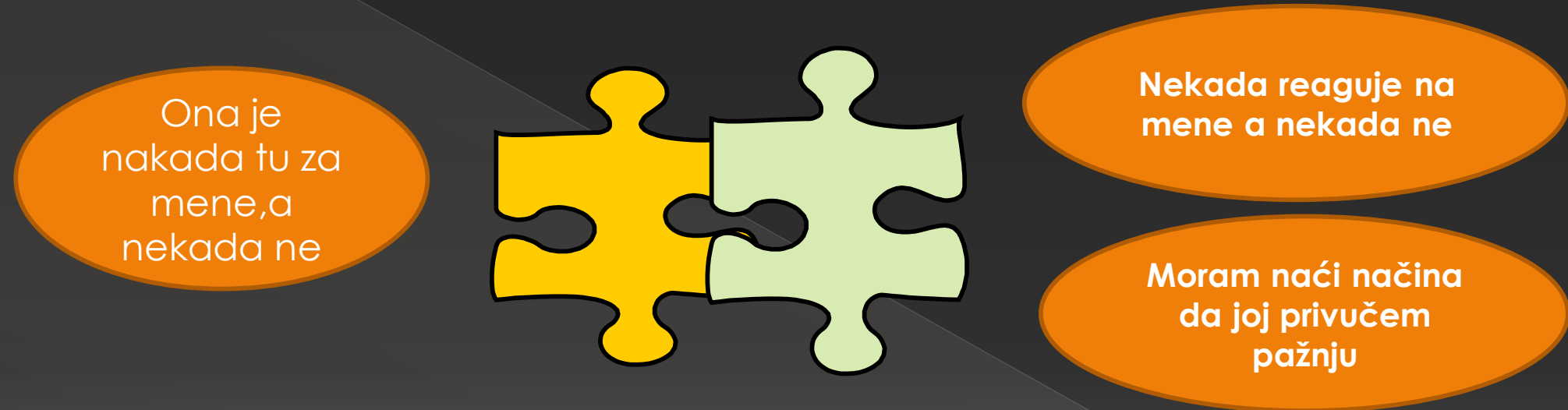
- Nema exploracije, ne uspostavlja se kontakt sa strancem, jaka uznemirenost koja ne prestaje

Povratak majke

- Traže kontakt sa majkom, ali ne mogu da se smire i opuste - ljute se, udaraju je, plaču... (sekundarna strategija).
- specifična reakcija na dolazak stranca – Potpuno se prikače za majku, ometajući je i u najpovršnijoj komunikaciji sa strancem: insistiraju da gleda u njih, da se igra sa njima, okreću joj glavu i sl

C) nesigurna / ambivalentna afektivna vezanost

- Nesigurne, ambivalentne bebe razvijaju radni model majki kao nedosledno dostupnih.



- majka selektivno reaguje na signale.
- Borba za majčinu pažnju - razvija izraženije emocionalno vezivanje za majku (emocionalno zavisna, tzv. lepljiva deca).
- U strahu da će izgubiti majku, beba je i pojačano nadgleda, kontroliše.
- pažnja usmerena ka majci znači nedovoljno pažnje, interesovanja za sredinu (slabiji razvoj istraživačkih sposobnosti)

“nemam kome da trčim” - Dezorganizovana afektivna vezanost

- Poslednja izdvojena grupa dece koja nisu mogla biti klasifikovana ni u jednu od prethodnih kategorija.
- visoko traumatizovane, psihicki bolesne majke koje ne uspevaju da ponude deci smislenu strategiju za rešavanje životnih problema, tako da deca formiraju negativne modele i sebe i drugih
- rastu preplavljena anksioznošću i izbegavanjem i bez strategije
- neočekivana, bizarna, protivurečna ponašanja - ukočena mimička ekspresija, stereotipno držanje tela, usporeni pokreti
- Zamena uloga - roditelji svojim starateljima
- dete bira da ne oseća bolne i nerazumljive delove iskustva sa roditeljem, odnosno da se emocionalno odvoji od onoga što mu se dešava
- kao odbranbeni mehanizam, suzbija sposobnost za razumevanje sopstvenog i tuđeg ponašanja.
- Time izbegava uvid u bolna i povređujuća iskustva, ali i zatvara put za obradu sopstvenih doživljaja i modulaciju osećanja

Normativni tok razvoja vezanosti u ranom detinjstvu

- Prva faza (do 12 nedelja):
 - **Demonstracija primarne socijalnosti odojčeta**
 - **Uspostavljanje stabilnih obrazaca interakcije unutar dijade**
 - **Uspostavljanje ritmova samoregulacije**
 - **AFV – samonavodeća naprava (termostat) - programirana sa ciljem održavanja blizine**
 - **signalna ponašanja (plač, osmeh, gukanje), čiji je efekat da dovedu majku detetu**
 - **približavajuća ponašanja (puzanje ka majci, praćenje), čiji je efekat da dovedu dete majci**
- Druga faza (3-6 meseci)
 - **Diferencijalno reagovanje na poznate osobe**
 - **AFV započinje kad dete svoj socijalni odgovor počne da individualizira kroz vezivanje za određenu osobu u okruženju.**
 - **Sve izrazitije iniciranje interakcije i kontrola održavanja blizine**
 - **Razrada i učvršćivanje obrazaca interakcije: osnova strategija različitih obrazaca vezanosti**

Normativni tok razvoja vezanosti u ranom detinjstvu

- Treća faza (6 meseci do kraja druge godine):
 - **Uspostavljanje i održavanje blizine**
 - **Oprez u odnosu na nepoznate osobe**
 - **Korišćenje majke kao sigurne baze za istraživanje i kao sigurnog utočišta (“**krug sigurnosti**”)**
- Četvrta faza (od treće godine)
 - **Ciljem-korigovano partnerstvo: pregovaranje i dogovaranje o separaciji, ponovnom susretu; “teorija uma”**
 - **Poverenje u stabilnost odnosa omogućava tolerisanje separacije**
 - **Partnerstvo sa korigovanim ciljem označava detetovu novoformiranu sposobnost da u svoj obrazac afektivne vezanosti uklopi i potrebe roditelja, odnosno značajnih drugih**

Razvoj socijalne vezanosti u ranom detinjstvu: Šefer i Emerson

- Deca starosti do 18 meseci
- 7 situacija (skala vezanosti):
- Dete je ostavljeno samo u sobi
- Dete je ostavljeno s drugim ljudima
- Dete je ostavljeno u kolicima ispred kuće
- Dete je ostavljeno u kolicima ispred radnje
- Dete je ostavljeno u krevetu u toku noći
- Odrasli spušta dete pošto ga je prethodno držao u naručju
- Dete je ostavljeno u krevetu ili u stolici za bebe
- Da li dete pokazuje neki vid protivljenja
- Da li se ono uvek javlja u istoj situaciji ili samo pod određenim uslovima u određeno vreme
- Koliko je snažno protivljenje
- Kome je protivljenje upućeno, čiji ga odlazak izaziva

Uzrast nakome se pojavljuje vezanost?

Jačina vezanosti?

Širina vezanosti – broj osoba koje su ikad izazvale protest zbog odvajanja, bez obzira na jačinu i broj situacija?

Razvoj socijalne vezanosti u ranom detinjstvu: Šefer i Emerson

- ◉ Uzrast nakome se pojavljuje vezanost?
- ◉ Jačina vezanosti?
- ◉ Širina vezanosti – broj osoba koje su ikad izazvale protest zbog odvajanja, bez obzira na jačinu i broj situacija?

Uzrast javljanja vezanosti

- $\frac{3}{4}$ prve godine (6-9 meseci)
- Majka nije nužno prvi objekt vezanosti
- **Traženje blizine – vezivanje – strah**
- Nediskriminativna priroda ranih vezivanja: u prvih 6 meseci dete vapi za pažnjom bilo koje osobe
 - > Ponašanje orijentisano na stimulus a ne na objekt
 - > Presocijalni fenomen
- 7 meseci – vezuje protivljenje samo za neke osobe iz okoline
- Strah se pojavljuje nakon vezanosti (1 mesec razmaka)

Jačina vezanosti

- ▶ Nediskriminativno vezivanje, iako opada nakon 6 meseci, ne gubi se pojavom vezanosti za određene osobe
 - ▶ Oba oblika mogu da postoje istovremeno (dete traži bilo čiju pažnju u normalnim okolnostima, a li određenu osobu kad je umorno ili bolesno)
- ▶ Javljanje vezanosti nije postepeno kolebljivo napredovanje, već nagla pojava novog razvojnog postignuća koje se **ispoljava u punoj snazi od samog početka**
- ▶ Jačina vezanosti nije u vezi sa uzrastom na kome se javila

Širina vezanosti

- Prvo vezivanje za majku, a potom manje važna vezivanja?
 - 29% dece prvo ispoljilo vezanost za više osoba
- Sporo vezivanje za druge osobe?
 - 3 meseca posle pojave vezivanja, deca ispoljavaju vezanost za više osoba
- Identitet figure vezanosti?
 - Majka objekt koji je najčešće primarna figura AFV
 - U 3 mesecu posle uspostavljanja AFV, majka prestaje da bude jedini objekt, čak deli prvo mesto sa drugim ljudima
- Hijerarhija objekata: **glavni objekt i ostali objekti**
- Dete koje je jako vezano za glavni objekt, jako je vezano i za druge objekte (do 18 meseci)

Individualne razlike u jačini vezanosti

- **Dostupnost majke** -količina vremena koje majka provede pored deteta?
- **Stepen spremnosti majke** da odgovori na plač deteta!
- **Iznos interakcije** (kada majka započinje interakciju)!
- **Kvalitet interakcije**: lični i bezlični?
 - Lična interakcija: majka nudi sebe (taktilno kinestetička stimulacija i auditivno vizuelna stimulacija)
 - Bezlična interakcija: igračke, hrana i sl

- Bolbi - iako se formira u prvoj godini života, AFV, relativno neizmenjena, perzistira kroz detinjstvo i odrastanje osobe, utičući na oblikovanje svih kasnijih relacija:



ljubavni odnos

odnos roditelja sa
detetom

- mehanizam koji omogućava ovako dugoročne i značajne uticaje – UNUTRAŠNJI RADNI MODEL

AFEKTIVNO VEZIVANJE UKLJUČUJE KOGNITIVNE KOMPONENTE

- Na osnovu svakodnevnih, ponavljanih iskustava sa majkom, dete postepeno gradi unutrašnju predstavu o sebi i o njoj. Sklapa sliku na osnovu detalja koji se ponavljaju.
- U odnosu na majčinu responzivnost na njegove signale, njenu dostupnost i osetljivost za njegove potrebe, dete gradi **sliku o sebi** kao biću manje ili više dostojnom majčine pažnje i **sliku o majci** kao osobi koja je tu ili nije tu kada mu je potrebna (očekivanja).
- U odnosu na ove sheme dete se adaptira, prilagođava svoje ponašanje ne bi li od značajnih drugih dobilo ono što mu je neophodno za razvoj: **pažnju, kontakt, sigurnost.**

Mentalne
reprezentacije selfa -
skup očekivanja i
verovanja deteta o sebi
samom



Mentalne
reprezentacije drugih -
skup verovanja i
očekivanja deteta u
odnosu na druge

Zašto su važni obrasci vezanosti?

- Transgeneracijski prenos vezanosti
 - na osnovu obrasca vezanosti majke (AAI) može se predvideti obrazac vezanosti deteta
 - Sigurno vezane majke - sigurno vezana odojčad
 - Preokupirane majke - ambivalentna odojčad
 - Odbacujuće majke - izbegavajuća odojčad
 - Majke s nerazrešenom traumom - odojčad s dezorganizacijom vezanosti
 - U većini istraživanja, korelacija između stila AV majke i deteta veća je od korelacije otac-dete (Main et. al, 1985, Steele et. al, 1996).

Korelati obrazaca vezanosti kod odraslih

- Interpersonalno funkcionisanje (partnerski i prijateljski odnosi, roditeljstvo)
 - Nesigurno vezane osobe: teže pronalaženje partnera, češći konflikti u vezama, manje zadovoljstva u bliskim odnosima, manje kompetentni kao roditelji
- Mentalno zdravlje
 - Kod osoba s psihičkim smetnjama (depresija, anksioznost, bolesti zavisnosti, poremećaji ličnosti..) češće susrećemo nesigurne obrasce vezanosti
 - Nesigurno vezane osobe: niže samopoštovanje, slabija organizacija selfa, nezrele odbrane, slaba regulacija afekata (impulsivnost, agresivnost, depresivnost, korišćenje psihoaktivnih supstanci)

Modeli individualnih razlika u partnerskoj AFV

- Trokategorijalni model (Hazan & Shaver, 1987)
- četvorokategorijalni model (Bartholomew, 1991),
- dimenzionalni model (Brennan, Clark & Shaver, 1998; Feeney, 2002)
- Skala za ispitivanje iskustava u bliskim partnerskim odnosima» (ECR - Experiences in Close Relationships Scale; Brennan, Clark & Shaver, 1998)

Trokategorijalni model Hazan i Šejver (1987)

- prihvatili tipologiju Meri Ejnsvort (Ainsworth, 1978)
- Upitnik za ispitivanje stilova vezanosti» (ASQ - Attachment Style Questionnaire, 1987)
 - “**preveli**” **opise tri obrasca** vezanosti odočadi u domen partnerskih odnosa.
- potvrđena pretpostavka o postojanju tri stila vezivanja i na uzrastu adolescenata i odraslih:
- **Siguran stil vezanosti** - prijatnost zbog bliskosti, kao i sposobnost i poverenje da se u drugom traži i nađe oslonac;
- **Nesiguran ambivalentni stil vezanosti** – preokupiranost partnerom i pitanjima vezanosti, kao i želja za većom bliskošću nego što partneri žele;
- **Nesiguran izbegavajući stil** - strah od bliskosti, nepoverenje u partnera zajedno sa izrazitom samodovoljnošću

Šta je bliski partnerski odnos i šta ga čini

- partnerski odnos - integracija tri različita sistema ponašanja: **afektivne vezanosti, brižnosti i seksualnosti**, sa različitom važnošću ovih elemenata koji slede predvidljiv obrazac tokom vremena (Hazan, Shaver & Bradshaw, 1988).

figura afektivnog
vezivanja koja služi
kao baza sigurnosti

osnovni davalac i
primalac brige i
emocionalne
podrške

seksualni partner

- Prema Hazanu i Šejveru (1988), **brižna i seksualna osećanja** i ponašanja pojedinca najverovatnije će biti pod uticajem stila afektivne vezanosti.
- Stil afektivne vezanosti se formira prvi

Sistem brižnosti



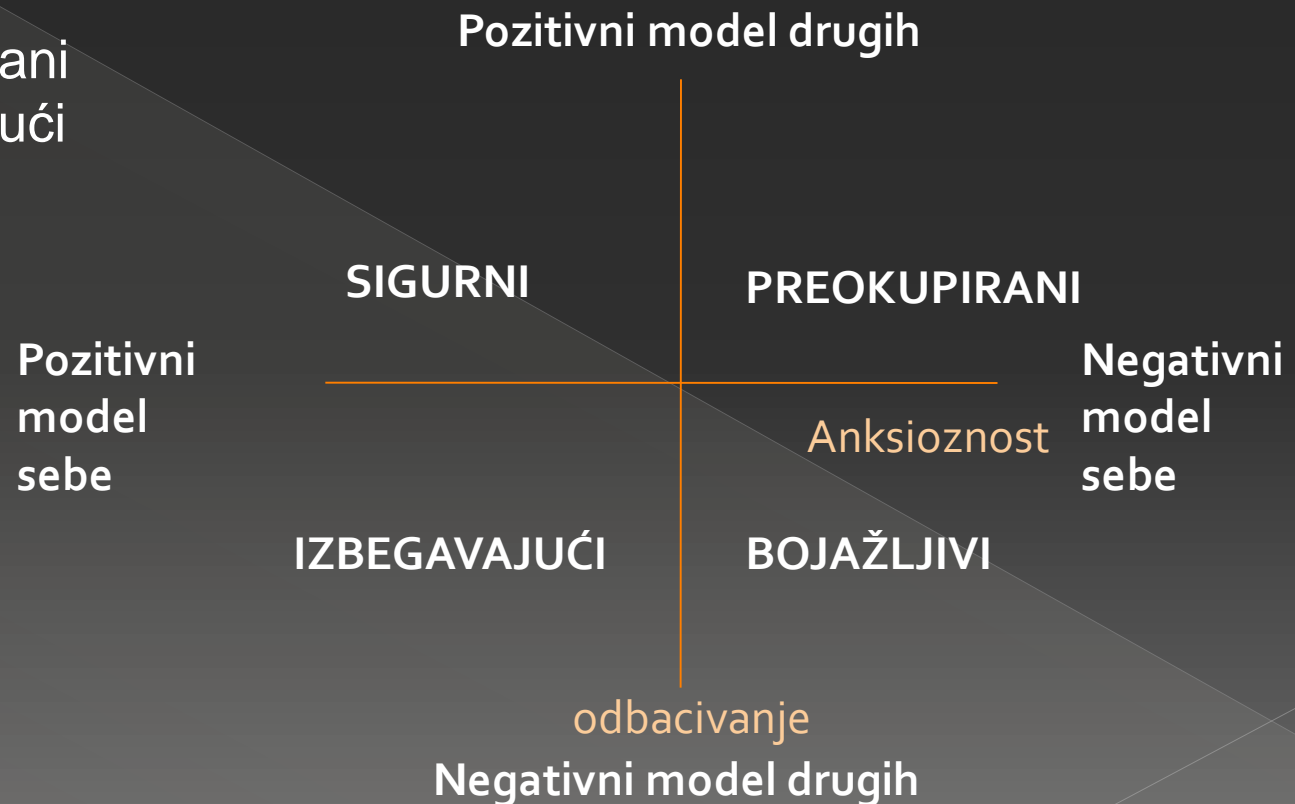
- U partnerskim vezama **sistem brižnosti** jednog partnera se automatski aktivira **ponašanjem afektivne vezanosti** drugog partnera ili **signalima potrebe**
- njegov cilj je da izmeni stanje partnera u nevolji sve dok se ne pojave znaci povećane bezbednosti, blagostanja i sigurnosti (Mikulincer, 2006).
- Odrasli partneri se tako kreću od jedne do druge uloge, odnosno od traženja brige do pružanja brige. U vezama odraslih, svaki partner povremeno igra ulogu jače i mudrije figure za drugoga (Ainsworth, 1982)
- Zdrava zavisnost?

Dimenzionalni pristup

- dimenzije **anksioznosti i izbegavanja** -mesto u dvodimenzionalnom prostoru.
- **dimenzija anksioznosti** - izraženost potrebe za bliskošću, prihvatanjem, podrškom, sigurnošću i uveravanjem u ljubav;
- **dimenzija izbegavanja** - izraženost osećanja neprijatnosti u bliskim odnosima, prilikom otvaranja, izražavanja emocija i zavisnosti.
- Skala za ispitivanje iskustava u bliskim partnerskim odnosima (**ECR - Experiences in Close Relationships Scale**; Brennan, Clark & Shaver, 1998)

Četvorovalentni model afektivnog vezivanja

1. Sigurni
2. Preokupirani
3. Izbegavajući
4. Bojažljivi



(Bartholomew, 1993)
Anksioznost i
odbacivanje

Novija shvatanja

- vezanost nije samo sistem ponašanja, već se može posmatrati kao ODNOS i kao SVOJSTVO jedinke – vezanost na nivou reprezentacija
- funkcija vezanosti je **ostvarivanje psihološke sigurnosti**
- siguran odnos vezanosti omogućava optimalno sazrevanje nervnih struktura zaduženih za **afektivnu regulaciju, razvoj selfa i reflektivne funkcije**